

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Sture Bäckström*
 Härad: *Norrvidinge* Adress: *Värmdöcke*
 Socken: *Asa* Berättat av: *Karl Andersson, Nalben*
 Uppteckningsår: *1941; inl. 1942* Född år i

Oden; offra pengar; riskast m. m. s. 1.
Ännu med jakt. s. 1.
Uggla i badugården. s. 1.
Piska varandra s. 1.
Rackaren skulle slakta hästar och
kastra. s. 1.
dsingångar. s. 1-2
Näcken. s. 2.
Henstomten. s. 2.
Fröderyds kyrka; - hur namnet uppkommit. s. 2.
Maran. s. 2.
Isgång; - glesoen. s. 3.
Sten; - "Bjurasängen". s. 3.
Dödsarsel. s. 3

(Ulmus k. 27)
(H. G. 1)

(Ulmus k. 9)

(L. u. F. 31.)

Lucia.	s. 3.
Triggare.	s. 3
Drakar.	s. 3
Jättar.	s. 4.
Spiritus.	s. 4.
Majstäng.	s. 4.
Bräddor.	s. 4.
Fordbruk.	s. 4.
Majeld.	s. 4-5.
Offervällor.	s. 5.
Blåhuller.	s. 5.

(Ullus k. 8)

*Jon Almqvist
Kronobergs län
Hus m. I.
av 1941
inlämnad 1942.*

N. 8525

*uppt. av Stone Backström
av K. S. Söderström*

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Folkminnen.

Berättade av Karl Andersson, Nabben, Asaryd, Asa.
Karl på Nabben.

Diverse.

I Asa finns Odens grav. Den ligger vid Asa Ångbrygga. Odens stallar vid Kråketorp. Där är en stenmur runt omkring. Hjortåsen kallat "Hjortenheim" är en plats där Freja bodde. En del av stenbyggningen i Asa skall ha stått ända sedan Odens tid.

Tett stort stenrör intill där jag bor ha de hittat en halv skäppa kopparmynt. De offrade genom en sten med ett hål i. Jag har skänkt stenen till hembyggsföreningen.

På Kleva, en hög kallad ättenhögen, kastade de ris och stenar. Där hade de mördat en person. På vintern kastade de riskvistar, på sommaren stenar. --Den ligger på Kleva li, på vänster hand från Asa. ---

För att få tur med jakt kunde de låna ett ben på kyrkogården. Då kom villebrådet till dem.

Den första familjegraven på Asa kyrkogård är familjen Leijonhuvuds.

Uppre i Ryd påstår de, att de lagt ned en uggla i ladugården. De trodde på trolleri.

Det förekom att de piskade varandra. Jag tror att det var vid jultid.
Slakta hästar och kastrera skulle rackarn göra.

Troll.

Svärfar min hade varit i Kråketorp och köpt potatis, och och då kom Odens jakt efter honom, När han gått en stund, orkade han inte gå längre/och då fick han lägga sig ett vila. Då kom ett litet barn och sprang omkring honom, liksom han hade velat fri sig. Sedan hörde han ett skrat, och då slapp han barnet omkring sig. Det försvann. Då hade Odens jakt hunnit fram.

De hade för sig att de skulle ha stål och svavel med sig till skydd för troll.

Det var en gubbe, som hade hängt upp sig. Och hans son var rädd för att han skulle gå igen och spöka. Han hade alltid en lyckta med sig, när han skulle gå ut om kvällarna, även i skymningen. Han hade nog set något. Han gick till prästen, och prästen hade sagt: Det är beklagligt att människor skall leva så, att det inte blir ro på jorden. Vad råd han fick av prästen, vet man inte. Pojken hade inget annat att göra än tala med vålnaden. Någon dag efter det han tagit livet av sig, hörde jag mitt namn ropas. Jag hörde det ropas två gånger. Jag tänkte, ropar det

*Smaland
Aven no*

2,

*uppt. av J. Bäckström
1941 Nr 8525: 2.*

en gång till skall jag svara, men det ropade inte.
Jag sa till mannens son: "Jag vet nu vad du har gjort av fars kläder." Hur vet du det? undrade han. "Jo, där de är, ropade det två gånger mitt namn." "Ja, jag har lagt dem där," så han. Det var i en bergsskrevla ute i skogen. Antagligen hade han velat uppenbara något för mig, för vi voro mycket i lag.

Sedan var vi där inne på Julakalas. Då hördes det ljud av en sten från skorsstenen, liksom om den hade kommit inkastad. En av pojkarne hade la sig i köket på en soffa. Moran frågade, om han hört något. "Ja, sa han,. När vi sedan såg efter fanns ingen sten.

Näcken.

Vid ett kvarnställe, som hette Hillekvarn, uppehöll sig näcken. När det brusade och susade var han arg. Då slog möllaren igen, då vågade han inte mala. När han var lugn släppte möllaren på kvarnen, och då gick det bra att mala.

I Gröppleback spelade näcken på en fiol. En person gick förbi en gång, när han spelade. Han frågade: "Hur länge skall du spela?" Näcken svarade, men blev arg och slog fiolen i en sten, så den gick sönder. Sedan plockade näcken ihop bitarna, som han doppade i vattnet, och började sedan spela. --- Han skulle spela till en viss tid, men det kommer jag inte ihåg.

Hustomten.

Hustomten uppehöll sig på vissa ställen. De satte ut mat till honom. De, som satte ut mat till tomten och var gods mot honom, drog han till De andra drog han ifrån.

Fröderyds kyrka.

I "Vita berg" bodde troll, och när folk ringde i kyrkan grät trollen. När de skulle bygga om kyrkan, släppte de ut en fröa, --- en tossa --- och där den stannade byggde de Fröderyds kyrka. Denna "fröa" togs vid "Vita Berg" hos trollen.

Maran.

De hängde upp en uggla för att maran inte skulle rida dem. Min svärfar påstod, att han hade ont av maran. Hon plågade dem, så att de svettades, blev matta och tog andan ifrån dem.

Årsgång.

N. 8525

LUNDS UNIVERSIT
FOLKMINNESARK

De skulle gå "fri" gånger omkring kyrkan och låsa fader vår baklänges. Då skulle de få se, om det var någon, som skulle dö i deras släkt under året.

Glosoen.

Svärfar talte om henne.

Sägner.

I Asa är en sten, som de kalla "brvasteenen" - "brvasängen" På den stenen skall en brud och en brudgum ha legat. Sedan skulle bruden ha blivit bortrövad av troll. Hon skulle ha varit skön. Det var en, som gjorde av med sin fästmo. Han hängde sig sedan själ. Föräldrarna hindrade honom att gifta sig med henne. Han hängde upp henne i en basta, och gick sedan och tog sitt eget liv.

Varsel.

Innan min mormor dog sade jag: "I morgon dör mormor". Jag hade aningar därrav, att jag såg en ljus stjärna på mig själv. Jag tittade flera gånger på mig, och då satt den där. Det skulle vara ett gott märke. Hon var ju religiös kärningen. En brorson hade en poj, som var några veckor. Han var frisk. När jag var ute och gick kom en hare och skuttade rakt fram till dörren och satte upp fötterna vid "fastedörren". Jag sade till Emma: "Din poj blir nog inte så gammal". Om några dagar blev han sjuk och dog.

Kristen lade de en del pengar. De som var glada åt brännvin fick sådant med sig. De ha hittat en literrflaska på Asa kyrko-gård.

Lucia.

De skulle klä en brud med krona. Fyra brudtärnor skulle led-saga henne. De skulle ha ljus.

Tiggare.

Tiggare skulle ha sin plats vid dörren, och de skulle sitta på hackekrubben.

Drakar.

Drakar ruvade på skätter i rör. De hade kliven stärt. "Det har nog aldrig funnits några", sa jag. "jo, det har det nog för det står

Appellatör Västerås N. 8525:4

*9 pr. Westmanland
Norra riksdelen 18 pr. Åsa kyrka i Åsa (här på Rättens)
Åsa kyrka

Jättar.*

Ju i bibeln.

1941.

En del hålor

Jättastenar ha jättar satt upp som märken mellan sina ägor "jättahålor" ha uppkommit genom att jättar stigit där.

En jätte skall ha kastat en sten mot Åsa kyrka, men avståndet var för långt, så den slog ned en bit ifrån. Stenen kallas "Klevabock". Varje gång jätten fick höra Åsa kyrklockor vände han sig om.

Spiritus.

Ett fruntimmer hade en "spiritus" i en dosa, och den där "spiritusen" hade hon på sig. Den drog till henne allt möjligt, så hon blev rik. Men sedan stal de "spiritusen ifrån henne. Men den som hade tagit den blev sjuk och dog. Spiritusen skulle likns en spindel påstods det.

Majstången.

Majstången hade de på herrgården. De klädde den med kransar och dansade omkring den.

Bröllop.

De skulle gifta sig vid nytändning i varje månad. Bruden skulle ha en dräkt, som var fotsid och vit. Krona av silver låntes från Åsa kyrka. En brud, som blivit i grossess före vigseln, fick icke bära kronan. Brudgummen kom bröllopsdagen. En riddare red före bruden. Han skulle helst ha en vit häst. Han kallades "förridare". Sedan skulle prästen, som vigte dem, dansa första dansen med bruden. Ingen fick dansa med henne före prästen. Sedan blev det naturligtvis brudgummens tur. Bruden skulle klä om sig sedan på kvällen, innan de skulle lägga sig.

När de tagit ut lysning drogs en björk fram av ungdomen. Det skulle vara den största, som fanns. En spelman satt på björken och spelade. Blev de inbjudna, högg de upp björken, annars fick den ligga vid själva dörren.

Vid själva bröllopet skjöts det. En del skjöt med dynamit eller med pistol. Det skulle skjutas över brudens huvud. Ibland klädde de ut en djurfigur, en bock, och satte på bordet såsom prydnad.

Jordbruk.

Jordbruket började mestadels den första maj. När de fick se en fjäril skulle våren vara inne, -- fjäril kallas han väl, annars säger de ju "fela". Sädessårlan skulle också visa sig, sätta sig på åkern eller en sten. Hästen skulle ha en bit bröd, t. om. en hel kaka.

Första skåret, som skulle slås, skulle slås av rättare eller fördrängen. I gamla tider hade de skära och skar såden för hand.

Majfeld.

På de högsta kullarna de hittade tände de majfeld

och dansade omkring den , och fästade. De hade brännvin och ägg. Det skulle vara "fallet" högtidligt. De tänkte dem enligt gammal sed. Om det skulle ha någon viss betydelse vet jag ej. Det hörde jag aldrig. De letade upp de högsta kullarna. I bland hade vi tjärtunor och satte upp på en hög stång för att elden skulle synas så långt som möjligt.

Offerkällor.

LUNDS UNIVERS
FOLKMINNES/

I Skepperstad,--inte långt från Skeppstads kyrka,-- rinner en bäck och där är en källa. I den ha de offerat. De ha hittat silver- och kopparmynt, bronssaker och t.om. knappålar där. De skulle offra för att det var en urgammal sed, så de följde ju den gamla offerseden. De som voro sjuka, obotligt sjuka, så inga doktorer kunde bota dem, skulle tvätta sig i offerkällorna. Men om det hjälpte, vet inte jag.

Blåkulla.

Den som reste till Blåkulla hade en björkqvast med sig. Skärtorsdagsmorgon skulle trolkvinnorna innan soluppgången gå ut på få-
husdyngen och ropa "sanke , allt sanke så långt ropet hörs är mitt? Sedan kunde de kärna och få nästan hur mycket smör som helst. Om sanket skall inte vara så länge sedan det bortlades.

Berättat de 8 juli 1941